

NEREDIGOVA VERZIJA

Tema: Politika djelovanja

1. Preduzeti potrebne korake kako bi uskladila svoje zakonodavstvo s odgovarajućim odlukama Evropskog suda za ljudska prava, kao i sa presudama Ustavnog suda Bosne i Hercegovine (Slovačka br. 1);
2. Uspostaviti nacionalni mehanizam za sprečavanje torture u skladu sa Fakultativnim protokolom uz Konvenciju protiv torture (Čile, br. 2);
3. Udvostručiti napore u borbi protiv govora mržnje, u skladu sa članovima 12. i 20. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (Honduras, br. 3);
4. Uspostaviti efikasan nacionalni mehanizam za prevenciju u skladu sa Fakultativnim protokolom uz Konvenciju UN-a protiv torture (Švajcarska, br. 4);
5. Ojačati koordinaciju politike djelovanja u oblasti ljudskih prava s vlastima na entitetskom nivou kako bi se osigurala veća usklađenost sa strategijama na međunarodnom nivou (Republika Koreja, br. 2);
6. Štititi i promovisati ljudska prava kroz pristup zasnovan na dokazima, uključujući razvrstavanje podataka (Republika Koreja, br. 3);
7. Razmotriti usvajanje nacionalnog akcionog plana za ljudska prava i dodijeliti odgovarajuće resurse za njegovu provedbu (Republika Moldavija, br. 1);
8. Uspostaviti domaći mehanizam za praćenje provedbe preporuka o ljudskim pravima (Azerbejdžan, br. 3);
9. Ostvariti dalji i opipljivi napredak u poboljšanju građanskih i političkih prava, posebno u pogledu izvršenja odluke Evropskog suda za ljudska prava u slučaju Sedjić-Finci i drugih sličnih presuda (Češka, br. 1) ;
10. Ojačati nacionalnu instituciju za unapređenje i zaštitu ljudskih prava, u skladu s Pariškim načelima (Senegal, br. 3);
11. Ispitati mogućnost konsolidacije širokog spektra državnih akcionih planova u sveobuhvatnu strategiju za ljudska prava (Ukrajina, br. 1);
12. Ubrzati usvajanje izmjena i dopuna Zakona o ombudsmanu za ljudska prava (Gruzija, br. 1);
13. Ojačati napore kako bi se osiguralo da Institucija ombudsmena ima dovoljno resursa potrebnih za efikasan rad u skladu s Pariškim načelima (Afganistan, br. 2);
14. Osigurati da se Instituciji ombudsmena osiguraju finansijski i ljudski resursi potrebni za njeno efikasno funkcionisanje (Irska, br. 2);
15. Ojačati napore kako bi se osiguralo da Institucija ombudsmena ima finansijsku nezavisnost i ljudske resurse potrebne za efikasno funkcionisanje u skladu s Pariškim načelima (Grčka, br. 1);

16. Obezbjediti Instituciji ombudsmena dovoljno finansijskih i ljudskih resursa za efikasno i nezavisno djelovanje, u skladu s Pariškim načelima (Niger, br. 1) ;
17. Osigurati finansijsku nezavisnost Instituciji ombudsmena, u skladu s Pariškim načelima (Sjeverna Makedonija, br. 1);
18. Pojačati aktivnosti usmjerene na usvajanje zakona kojim se osigurava nezavisnost u finansiranju Ombudsmena za ljudska prava i povjeravanje ovoj instituciji nadležnosti nacionalnog preventivnog mehanizma propisanog Fakultativnim protokolom uz Konvenciju Ujedinjenih nacija protiv torture (Poljska, br. 3);
19. Ojačati nezavisnost Institucije ombudsmena, u skladu s Pariškim načelima (Portugal br. 1);
20. Poboljšati edukaciju iz oblasti ljudskih prava i odgovornost zatvorskih službenika (Sjedinjene Države, br. 3);
21. Omogućiti obuku službenika za provođenje zakona i službenika u pravosuđu o borbi protiv diskriminacije, govora mržnje i djela nasilja zasnovanog na seksualnoj orijentaciji i rodnom identitetu žrtava (Danska, br. 2);
22. Intenzivirati postojeće napore usmjerene na senzibilizaciju i obuku vlasti za borbu protiv diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije i pola (Malta, br. 1);
23. Nastaviti s jačanjem kapaciteta institucija za rješavanje pitanja ozbiljnog organizovanog kriminala, korupcije i drugih izazova vezanih za vladavinu zakona, uključujući adekvatan sistem edukacije iz oblasti ljudskih prava i kontinuirano unapređivanje regionalne suradnje i suradnje s međunarodnim institucijama (Indonezija, br. 3);
24. Nastaviti s naporima na intenziviranju programa edukacije u skladu sa standardima iz oblasti ljudskih prava (Jordan, br. 1);
25. Unapređivati širenje kulture ljudskih prava i integrisati je u nastavni plan i program u školama (Jordan, br. 3);
26. Osmisliti posebne programe edukacije i podizanja svijesti za javne službenike sigurnosnih snaga i članove pravosuđa (Španija, br. 2);
27. Nastaviti jačanje kapaciteta vladinih službenika u oblasti ljudskih prava (Jordan, br. 2);
28. Izraditi Akcioni plan za ljudska prava za jačanje promocije i zaštite ljudskih prava u zemlji (Maldivi, br. 2);

Tema: Svima svojstvena i opšta pitanja

29. Razviti sveobuhvatan okvir zasnovan na pravima za obeštećenje civilnih žrtava rata, uključujući žrtve ratnog seksualnog nasilja, i osigurati da se pravo na dobijanje naknade u građanskim i krivičnim postupcima sprovodi u praksi (Slovačka, br. 2);

30. Omogućiti više finansijskih i ljudskih resursa za dovršavanje procesuiranja ratnih zločina počinjenih u periodu od 1992. do 1995. godine, posebno niže rangiranih počinilaca, i razsvijtliti sudbinu osoba koje se još vode kao nestale (Australija, br. 1);
31. Jačati profesionalnost i nezavisnost pravosudnog sistema i poboljšati nivo stručnosti tužilaštava, kao i sudova, kako bi se osigurala primjena Evropskih i međunarodnih standarda u procesuiranju ratnih zločina (Hrvatska, br. 4);
32. Napraviti dalje korake u pomirenju na državnoj i regionalnoj nivou, između ostalog, podržavajući inicijativu koju podržava civilno društvo za osnivanje regionalne komisije za istinu poznatu pod nazivom REKOM, usvajajući revidiranu Nacionalnu strategiju za procesuiranje ratnih zločina, donoseći Zakon o zaštiti žrtava torture i primjenjujući Zakon o nestalim osobama (Češka, br. 2);
33. Osigurati potpunu primjenu zakona vezanih za žrtve ratnog silovanja i seksualnog nasilja. Da se status žrtava ratne torture osigura ravnopravno svim žrtvama na cijelom području i jurisdikciji Bosne i Hercegovine (Finska, br. 1);
34. Obezbijediti pravdu žrtvama ratnih zločina i usvajanje i realizaciju revidirane nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina (Njemačka, br. 3);
35. Jačati stručnost kadrova i nezavisnost pravosudnog sistema kako bi se osigurala primjena međunarodnih standarda u procesuiranju ratnih zločina (Litvanija, br. 2);
36. Osigurati da preživjele šrtve sukoba imaju pristup pravdi usvajanjem i realizacijom Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina i zadovoljavanjem potreba najugroženijih raseljenih osoba i izbjeglica (Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Sjeverne Irske, br. 2);
37. Nastaviti jačati zaštitu prava svih građana, posebno osiguravanjem realizace zakona o zabrani diskriminacije i ravnopravnosti polova (Slovačka, br. 4);
38. Nastaviti napore usmjerene na izradu sveobuhvatne strategije u području zaštite i unapređenja ljudskih prava i borbe protiv diskriminacije, uključujući uspostavljanje odgovarajućeg sistema ljudskih prava (Jemen, br. 1);
39. Riješiti pitanje rasprostranjene diskriminacije osoba s invaliditetom, starijih osoba i manjina - posebno Roma - radi unapređenja punog ostvarivanja i uživanja njihovih prava (Australija, br. 2);
40. Preduzeti sve potrebne mjere za borbu protiv diskriminacije nacionalnih, vjerskih i jezičnih manjina, posebno u pogledu osoba koje se ne izjašnjavaju kao Bošnjaci, Srbi ili Hrvati, uklanjanjem diskriminatornih odredbi iz Ustava, Izbornog zakona i drugog zakonodavstva i izvršenje presuda Evropskog suda za ljudska prava, poput presude Sejdić - Finci (Austrija, br. 1);

41. Udvostručiti napore u borbi protiv govora mržnje, kao i fizičkih i verbalnih napada i zaštite ranjivog dijela društva, posebno pripadnika etničkih grupa i vjerskih manjina (Bangladeš, br. 2);
42. Izmijeniti i dopuniti Ustav, bez daljeg odgađanja, kako bi se uklonila diskriminacija na osnovu nečije pripadnosti narodu ili nacionalnosti i to u javnom političkom životu i u pogledu pristupa zaposlenju u javnom sektoru. To treba učiniti u skladu s relevantnom sudskom praksom Evropskog suda za ljudska prava (Belgija, br. 1);
43. U saradnji s civilnim društvom, razraditi strategiju za borbu protiv diskriminacije na nivou cijele zemlje, koja bi pokrivala i diskriminaciju protiv LGBTI osoba (Belgija, br. 2);
44. Izraditi plan za usklađivanje nacionalnog zakonodavstva koje se odnosi na diskriminaciju na osnovu seksualne orijentacije ili rodnog identiteta (Čile, br. 3);
45. Izmijeniti Izborni zakon kako to zahtijeva presuda Ustavnog suda i ustavni princip nediskriminacije kako bi se zajamčila potpuna ravnopravnost svih konstitutivnih naroda i njihova legitimna zastupljenost na svim nivoima, posebno Hrvata kao najmanjeg konstitutivnog naroda ljudi (Hrvatska, br. 1);
46. Osigurati da javni RTV servisi opslužuju sve segmente društva putem jednake upotrebe svih službenih jezika Bosne i Hercegovine (Kipar, br. 2);
47. Eliminirati socijalnu isključenost i sve oblike diskriminacije (Češka, br. 4);
48. Nastaviti provoditi i jačati inicijative usmjerene na uklanjanje diskriminacije prema svim osobama, uključujući žene, osobe s invaliditetom, nacionalne manjine i LGBTI zajednicu (Fidži, br. 2);
49. Poboljšati institucionalni i ustavni okvir kako bi se osigurala jednakost i nediskriminacija među građanima (Francuska br. 1);
50. Osigurati pravo na jednakost i nediskriminaciju za sve građane Bosne i Hercegovine (Holandija, br. 2);
51. Preduzeti značajne korake da se osigura upotreba, jednakost i javno emitovanje na svim službenim jezicima države (Malta, br. 3);
52. Unapređivati međusobnu solidarnost u atmosferi mirnog i građanskog suživota, uzimajući u obzir multietnički i multireligijski sastav zemlje (Sveta Stolica, br. 3);
53. Osigurati jednake mogućnosti ženama i muškarcima na tržištu rada usvajanjem strategija za porodicu usmjerenih na postizanje ravnopravnosti polova i adekvatne ravnoteže između porodice i posla u životu i za žene i muškarce, smanjivanje i ukidanje razlike u platama zavisno od pola, kao i osiguravanje pristupa potrebnim socijalnim zdravstvenim uslugama za novorođenčad i njihove roditelje (Island, br. 2);
54. Usvojiti i primijeniti zakone koji će priznati istopolna partnerstva i definisati prava i obaveze parova koji žive u istopolnim zajednicama (Island, br. 4);

55. Nastaviti podržavati ravnopravnost polova, posebno kroz program GPA za period 2018-2022. godine (Oman, br. 3);
56. Nastaviti sa inicijativama za povećanje socijalne uključenosti ranjivih grupa i zaštitu porodice (Pakistan, br. 1);
57. Nastaviti sa naporima u borbi protiv vjerske zatucanoti, govora mržnje i svih vrsta diskriminacije (Katar, br. 1);
58. Preduzeti konkretne mjere za osiguranje efikasne primjene Zakona o zabrani diskriminacije i realizacije Nacionalnog akcionog plana za borbu protiv trgovine ljudima (Republika Koreja, br. 1);
59. Udvostručiti napore u borbi protiv govora mržnje, propagande i opravdavanja rasne ili vjerske superiornosti (Urugvaj, br.3);
60. Boriti se protiv etničkih podjela, uključujući i osudama političke retorike koja ih naglašava (Kanada, br. 1);
61. Ojačati napore na borbi protiv govora mržnje u medijima i nastaviti napredovanje u usklađivanju zakonskog okvira za zabranu bilo kog oblika diskriminacije, uključujući na osnovu nacionalnosti i boje kože (Meksiko, br. 1);
62. Pojačati mjere za sprečavanje govora mržnje i podsticanja na rasnu, etničku i vjersku mržnju (Mijanmar, br. 1);
63. Nastaviti sa naporima u borbi protiv diskriminacije i govora mržnje (Tunis br. 1);
64. Provesti programe i aktivnosti za zaustavljanje govora mržnje na svim nivoima, kako bi se ubrzala integracija povratnika kaako bi se unaprijedio mirni suživot (Turska, br. 2);
65. Nastaviti proširivanje mjera usmjerenih na identifikovanje nestalih osoba kao rezultat oružanog sukoba, kao i mjera usmjerenih na uspostavljanje nacionalnog programa reparacije, uključujući odštetu porodicama nestalih osoba (Argentina, br. 2);
66. Usvojiti zakon o reparaciji i odšteti za žrtve rata, uključujući preživjele žrtve torture i seksualnog nasilja (Francuska, br. 3);
67. Podržati žrtve rata, posebno u pogledu djela seksualnog nasilja, u postupcima koji imaju za cilj osiguravanje odgovarajuće odštete (Peru, br. 2);
68. Osigurati da mehanizam besplatne pravne pomoći djeluje na cijeloj državnoj teritoriji za sve ugrožene građane, uključujući i osobe koje su bile žrtve seksualnog nasilja tokom rata (Senegal, br. 1);
69. Osigurati pristup pravdi svim žrtvama ratnih zločina, uključujući i pravilnom primjnom Zakona o nestalim osobama (Ukrajina, br. 2);
70. Preuzeti opredjeljenje na nivou države u skladu s načelima Ujedinjenih nacija o poslovanju i ljudskim pravima usvajanjem nacionalnog akcionog plana za poslovanje i ljudska prava (Španija, br. 4);
71. Povećati napore u borbi protiv korupcije usvajanjem i primjenom zakona koji sprečava sukob interesa i osiguravanjem transparentnog

finansiranja stranaka u skladu s međunarodnim standardima (Njemačka, br. 4);

72. Nastaviti osiguravanje da primjena preambule Pariškog sporazuma bude reflektirana u sledećem krugu Nacionalno određenih doprinosa, koje treba dostaviti do 2020. godine (Fidži, br. 1) ;

Tema: Građanska i politička prava

73. Osigurati da se smrtna kazna ukine u cijeloj Bosni i Hercegovini (Kipar, br. 3);

74. Uspostaviti nacionalni mehanizam za sprečavanje torture (Urugvaj, br. 5);

75. Garantovati zabranu torture uspostavljanjem nacionalnog preventivnog mehanizma protiv torture u skladu sa članom 17. Fakultativnog protokola uz Konvenciju protiv mučenja i drugog okrutnog, neljudskog ili ponižavajućeg kažnjavanja ili postupanja (Francuska, br. 4);

76. Prekinuti fizičko zlostavljanje ljudi koji su u pritvoru, pravovremeno istražiti sve navode o zlostavljanju i riješiti se loših uslova u policijskim stanicama i zatvorima (Australija, br. 4);

77. Nastaviti sa naporima na nivou države u borbi protiv trgovine ljudima, posebno ženama i djecom, i pružiti potrebnu njegu žrtvama trgovine ljudima (Egipat br. 2);

78. Unaprijediti napore u borbi protiv trgovine ljudima efikasnom realizacijom relevantnog Akcionog plana (Gruzija, br. 3);

79. Intenzivirati napore u borbi protiv trgovine ljudima (Irak, br. 1);

80. Preduzeti dalje akcije u borbi protiv trgovine ljudima, posebno trgovine djecom (Mijanmar, br. 2);

81. Pojačati napore u borbi protiv trgovine ljudima (Peru, br. 3);

82. Dalje pojačati aktivnosti na izgradnji kapaciteta i kampanjama za podizanje svijesti o borbi protiv trgovine ljudima (Filipini, br. 1);

83. Nastaviti sa naporima u borbi protiv trgovine ljudima, osigurati prava žrtava i pružiti im pomoć i podršku (Katar, br. 2);

84. Istražiti navode o krivičnim djelima protiv novinara i pozvati počinitele na odgovornost, uključujući u vezi s djelima zastrašivanja ili represalija prema novinarima i medijima (Sjedinjene Države, br. 2);

85. Preduzeti sve potrebne mjere kako bi garantovali potpuno poštovanje prava na slobodu izražavanja i udruživanja (Urugvaj, br. 1);

86. Osigurati efikasnu zaštitu branitelja ljudskih prava i novinara, tako da ne doživljavaju zastrašivanja ili represalije (Urugvaj, br. 2);

87. Garantovati slobodu medija i zaštitu novinara i medijskih radnika, posebno žena, posebno osiguravanjem odgovarajućeg sudskog epiolga u slučaju prijetnji i nasilja nad njima (Austrija, br. 4);

88. Preduzeti sve potrebne mjere kako bi osigurali slobodu izražavanja i slobodu okupljanja i udruživanja u skladu s Međunarodnim paktom o građanskim i političkim pravima (Belgija, br. 3);
89. Obezbijediti slobodu medija provođenjem pravovremenih istraga i procesuiranjem počinitelja napada, zastrašivanja, prijetnji ili drugih krivičnih djela protiv novinara, uključujući rodno zasnovana djela ili djela počinjena putem interneta (Kanada, br. 2);
90. Reformisati javne RTV stanice sa ciljem da se osigura da one služe svim segmentima društva jednakom upotrebom svih službenih jezika (Hrvatska, br. 2);
91. Okončati prijetnje, političke pritiske i napade na novinare i omogućiti uživanje slobode okupljanja i izražavanja (Češka Republika, br. 3);
92. Preduzeti sve potrebne mjere zaštite i promovisanja građanskog prostora, i putem interneta i izvan njega, i osigurati sigurno i pogodno okruženje za branitelje i aktiviste ljudskih prava (Estonija, br. 2);
93. Osigurati odgovarajući sudski epilog slučajeva prijetnji i nasilja nad novinarima i medijskim radnicima (Estonija br. 3);
94. Garantovati slobodu izražavanja i slobodu medija, uključujući i osiguravanjem prikupljanja podataka na nivou države i odgovarajućih sudskih epiloga u slučajevima prijetnji i nasilja nad novinarima i medijskim profesionalcima, i borbom protiv njihovog zastrašivanja (Francuska, br. 2);
95. Osigurati odgovarajuće pravosudne epiloge nasilja, prijetnji i političkih pritiska na novinare i medijske radnike (Holandija, br. 1);
96. Ukloniti ograničenja prava na slobodu okupljanja i mirnog udruživanja i osigurati da zakoni budu u skladu sa standardima iz oblasti ljudskih prava (Švajcarska br. 1);
97. Poštovati pravo na slobodu izražavanja i štampe i efikasno istražiti sve slučajeve nasilja nad novinarima radi borbe protiv nekažnjivosti (Švajcarska, br. 2);
98. Intenzivirati napore u zaštiti slobode mirnog okupljanja i slobode izražavanja, i putem interneta i izvan njega, kako stvaranjem sigurnog i povoljnog okruženja za civilno društvo, branitelje ljudskih prava i novinare tako i osiguravanjem da bilo koji napad protiv njih ili članova njihovih porodica bude pravilno istražen i počinioci privedeni pravdi (Litvanija 3);
99. Garantovati slobodu izražavanja i medija i zaštitu novinara, posebno osiguravanjem odgovarajućeg sudskog epiloga slučajeva prijetnji i nasilja nad novinarima i medijskim radnicima (Grčka, br. 2);
100. Garantovati postojanje slobodnih i nezavisnih medija i promovisati otvorenu demokratsku medijsku scenu u pogledu slobode mišljenja i izražavanja, kao i pravo na pristup informacijama (Švedska, br. 2);
101. Intenzivirati napore na istraživanju prijetnji i napada na novinare i preduzeti mjere za osiguravanje sigurnosti novinara i medijskih radnika (Norveška, br. 2);

102. Revidirati trenutne zakone koji regulišu pravo na mirno okupljanje ukidanjem opštih zabrana za određena mjesta i kazni za krivična djela za organizatore koji ne ispoštuju administrativne procedure (Sjedinjene Države, br. 1);
103. Ojačati nezavisnost pravosudnog sistema kako bi ispunio međunarodne standarde u procesuiranju ratnih zločina (Angola, br. 3);
104. Osigurati nezavisnost sudstva, uključujući i Visoko sudsko i tužilačko vijeće, posebno sankcionišući pojedince koji ne poštuju njegovu nezavisnost (Austrija, br. 2);
105. Osigurati da pravosuđe može nezavisno izvršavati svoje funkcije (Izrael br. 3);
106. Preduzeti sve potrebne mjere za podsticanje interkulturalnog dijaloga, tolerancije i razumijevanja među različitim zajednicama, uključujući omogućavanjem pozitivnog okruženja za pomirenje, radi zaštite i uključivanja svih ranjivih grupa (Italija, br. 1);
107. Osigurati pristup pravdi svakom građaninu, uključujući pružanjem besplatne pravne pomoći najugroženijim grupama i potpunom primjenom antikorupcijskih politika (Italija br. 2);
108. Osigurati da relevantne institucije zadužene za borbu protiv korupcije budu nezavisne i da imaju adekvatne resurse (Švedska, br. 3);
109. Nastaviti sa naporima na eliminisanju mita i nekažnjavanja (Oman, br. 2);
110. Razmotriti preduzimanje mjera usmjerenih na osiguranje veće efikasnosti i odgovornosti javnih službi (Azerbejdžan, br. 2);
111. Ojačati mjere za omogućavanje prijave djevojčica i dječaka rođenih u inostranstvu ili čiji su roditelji migranti ili azilanti (Meksiko, br. 3);
112. Izvršiti potrebne izmjene i dopune Izbornog zakona kako bi se na svim nivoima garantovala jednakost konstitutivnih naroda, kao i ostalih nacionalnih manjina (Čile, br. 1);
113. Izmijeniti Izborni zakon u skladu s presudom Ustavnog suda kako bi se garantovala potpuna ravnopravnost svih konstitutivnih naroda na svim političkim i administrativnim nivoima (Malta, br. 2);
114. Izmijeniti Izborni zakon tako da bolje odražava princip jednakosti svih konstitutivnih naroda (Sveta Stolica, br. 2);
115. Kreirati politike i strategije za promociju i zaštitu prava nacionalnih manjina kako bi im se omogućilo da u potpunosti učestvuju u civilnim i političkim aktivnostima, posebno na opštim izborima (Indonezija, br. 2);
116. Uvesti izborni sistem koji svim građanima garantuje jednako uživanje njihovih prava, nezavisno o njihovoj nacionalnosti i na njega primjeniti odluku Evropskog suda za ljudska prava (Švajcarska, br. 3);
117. Dosljedno provoditi odluke Ustavnog suda garantujući punu ravnopravnost svih konstitutivnih naroda na svim političkim i

administrativnim nivoima, uključujući i u pogledu izbora (Litvanija, br. 1);

118. Ojačati napore na osiguravanju jednakih prava za sve građane i omogućiti političko predstavljanje na način koji bi u potpunosti odražavao bogatstvo etničke raznolikosti zemlje (Grčka, br. 3);

119. Preduzeti korake usmjerene na izmjenu nacionalnog zakonodavstva kako bi se garantovala jednaka izborna prava za sve građane bez obzira na njihovu nacionalnost (Ukrajina, br. 3);

120. Usvojiti izmjene Izbornog zakona kako bi se osiguralo političko učešće svih građana na svim nivoima vlasti, bez obzira na nacionalnost, u skladu s presudama Evropskog suda za ljudska prava i domaćih sudova, uključujući omogućavanje izbora u Mostaru (Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Sjeverne Irske, br. 1);

121. Proširiti efikasnu zaštitu porodice kao osnovne i prirodne jedinice društva u skladu s međunarodnim pravom iz oblasti ljudskih prava (Bangladeš, br. 1);

122. Nastaviti pružati zaštitu i podršku porodicama uzimajući u obzir da je to prirodna i suštinska jedinica društva (Egipat, br. 1);

Tema: Ekonomska, socijalna i kulturna prava

123. Nastaviti jačanje politika u oblasti ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava, posebno za ranjive grupe (Venecuela (Bolivarska Republika), br. 1);

124. Nastaviti sa svojim uspješnim socijalnim programima za borbu protiv siromaštva i nejednakosti, kako bi se stanovništvu pružio najbolji mogući kvalitet života (Venecuela (Bolivarska Republika) br. 2);

125. Nastaviti promovisati održivi ekonomski društveni razvoj kako bi se poboljšao životni standard ljudi i izgradila čvrsta osnova za uživanje svih ljudskih prava narodu (Kina br. 1);

126. Nastaviti provoditi inicijative za unapređenje prava na pravično stanovanje (Brunei Darussalam, br. 1);

127. Usvojiti i realizovati opštu strategiju za borbu protiv zagađenja vazduha, koja utiče na uživanje prava na zdravlje, posebno djece i starijih osoba (Kanada br. 3);

128. Uložiti dalje napore kako bi se osigurao univerzalni pristup osnovnim zdravstvenim uslugama (Indija, br. 1);

129. Omogućiti pristup djece s posebnim potrebama zdravstvenoj zaštiti (Irak, br. 2);

130. Pojačati napore na poboljšanju zdravstvenih usluga i na rješavanju pitanja univerzalne zdravstvene zaštite (Maldivi, br. 1);

131. Pojačati napore kako bi se djeci osigurao inkluzivan i kvalitetan pristup obrazovanju (Afganistan, br. 3);

132. Omogućiti pristup obrazovanju i osigurati pravo na obrazovanje manjinskim grupama (Angola, br. 2);

133. Preduzeti dalje korake u provođenju mjera usmjerenih na garantovanje prava na obrazovanje na inkluzivan način, eliminišući sve vrste praksi koje mogu izazvati segregaciju ili asimilaciju manjinskih grupa (Argentina, br. 1);

134. Omogućiti svojoj djeci pristup obrazovanju i zaštititi prava na učenje maternjeg jezika u inkluzivnom i tolerantnom obrazovnom sistemu koji će spriječiti asimilaciju (Bugarska, br. 2);

135. Omogućiti konstitutivnim narodima pristup obrazovanju i zaštititi prava na obrazovanje na materinjem jeziku, u tolerantnom i inkluzivnom obrazovnom sistemu koji će spriječiti asimilaciju (Hrvatska br. 3);

136. Eliminirati pojavu "dvije škole pod jednim krovom" i njegovati višenacionalne škole (Španija, br. 3);

137. Nastaviti napore usmjerene na poboljšanje kvaliteta obrazovanja sprečavanjem etničke segregacije u formalnom obrazovanju primjenom antidiskriminacijskih pristupa utemeljenih na standardima i praksi Vijeća Evrope (Gruzija, br. 2);

138. Uvesti obrazovanje o ljudskim pravima i ravnopravnosti polova, kao i sveobuhvatno seksualno obrazovanje djece i mladih u formalnom i neformalnom obrazovnom sistemu (Island, br. 3);

139. Nastaviti sa primjenom svih mjera kojima se garantuje pristup obrazovanju svojoj djeci bez diskriminacije po bilo kom osnovu (Indija, br. 2);

140. Ojačati pristup obrazovanju na svim nivoima, za sve (Izrael, br. 4);

141. Preduzeti mjere za jačanje inkluzivnosti obrazovnog sistema, uključujući omogućavanje pristupa obrazovanju romskoj djeci i djeci sa invaliditetom (Italija, br. 3);

142. Preduzeti potrebne mjere za iskorjenjivanje etničke segregacije u obrazovanju, uključujući revizijom sistema „dvije škole pod jednim krovom“ i udvostručiti napore za povećanje integracije romske djece u škole (Meksiko, br. 2);

143. Nastaviti preduzimati mjere za jednak pristup obrazovanju pridržavajući se načela inkluzije uz omogućavanje besplatnog i obaveznog školskog obrazovanja djeci (Nepal, br. 1);

144. Preduzeti mjere za zaustavljanje segregacije u obrazovnom sistemu i osigurati jednak pristup kvalitetnom obrazovanju za sve, uključujući nacionalne manjine i djecu s invaliditetom (Norveška, br. 1);

145. Nastaviti obezbjeđivati besplatno i obavezno obrazovanje za svu djecu do 16. godine (Oman, br. 1);

146. Potpuno provoditi odredbe UNESCO-ovih ugovora kojima se unapređuje pristup svih građana i njihovo učešće u kulturnom nasljeđu i

stvaralačkom izražavanju i koji, kao takvi, doprinose realizaciji prava na učešće u kulturnom životu (Kipar, br. 1);

Tema: Specifične osobe ili grupe

147. Nastaviti promovirati rodnu ravnopravnost i preduzimati mjere za podršku ekonomskom osnaživanju žena, između ostalog poboljšavajući njihov pristup finansijskom sistemu (Austrija, br. 3);

148. Preduzeti dalje mjere kako bi se osiguralo osnaživanje žena (Azerbejdžan, br. 1);

149. Nastaviti unapređivati realizaciju Gender akcionog plana, 2018-2022, kako bi se postigla ravnopravnost polova u svim područjima ekonomskog, političkog i društvenog života (Kuba, br. 2);

150. Nastaviti preduzimati mjere na razvoju institucionalnih kapaciteta za rodnu ravnopravnost i osiguravati usvajanje zakonskih odredbi za garantovanje ženskih prava (Libija, br. 1);

151. Nastaviti sa naporima u cilju jačanja rodne ravnopravnosti (Tunis, br. 3);

152. Nastaviti osiguravati efikasnu realizaciju Akcionog plana za razvoj poduzetništva žena u periodu 2018-2020. godine (Filipini, br. 3);

153. Uskladiti domaće zakone sa Istanbulskom konvencijom (Španija br. 1);

154. Osigurati da zakoni o zaštiti od nasilja u porodici budu u potpunosti u skladu sa Istanbulskom konvencijom (Danska br. 1);

155. Nastaviti napore na usklađivanju zakonodavstva sa Istanbulskom konvencijom o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Estonija, br. 1);

156. Garantovati efikasnu zaštitu ženama žrtvama nasilja (Francuska, br. 5);

157. Ojačati sposobnost centara za socijalni rad, policije i domova zdravlja da odgovore na slučajeve seksualnog i rodno zasnovanog nasilja, uključujući slučajeve nasilja u porodici (Honduras, br. 2);

158. Nastaviti napore na uklanjanju svih oblika nasilja nad ženama i djecom (Irak, br. 3);

159. Osigurati da se domaće zakonodavstvo uskladi sa standardima utvrđenim Istanbulskom konvencijom o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Irska, br. 1);

160. Poboljšati pristup pravdi za žrtve porodičnog nasilja (Izrael, br. 2);

161. Potpuno uskladiti nacionalno zakonodavstvo sa Istanbulskom konvencijom pružajući odgovarajuću materijalnu, psihološku ili pravnu pomoć ženama žrtvama porodičnog nasilja (Sjeverna Makedonija, br. 2);

162. Preduzeti dalje korake u jačanju mjera za suzbijanje i sprečavanje porodičnog nasilja (Filipini, br. 2);
163. Usvojiti izmjene i dopune svih zakona o vladama u Bosni i Hercegovini kako bi se garantovala minimalna zastupljenost žena u vladama i na ministarskim pozicijama sa kvotom od 40% u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti polova (Slovenija, br. 2);
164. Realizovati nacionalni akcioni plan za rodnu ravnopravnost i preduzeti mjere za poboljšanje ženskih prava i osnaživanja žena osiguravajući njihovo značajno sudjelovanje u svim političkim i ekonomskim procesima (Njemačka br. 2);
165. Provesti kampanje za podizanje svijesti kako bi ohrabrine žene da se kandiduju za javne pozicije na visokom nivou (Honduras, br. 4);
166. Osigurati usklađivanje zakonodavstva o nasilju u porodici i nastaviti jačanje mehanizama upućivanja radi pružanja zaštite i podrške žrtvama porodičnog nasilja (Island, br. 1);
167. Nastaviti promovisati punu političku, ekonomsku i socijalnu participaciju žena (Italija, br. 4);
168. Osigurati da se izmijeni Izborni zakon i promoviše zastupljenost žena na različitim nivoima vlasti (Švedska, br. 1);
169. Provesti posebne mjere kako bi pokušali povećati zastupljenost žena u javnom i političkom životu zemlje, posebno na pozicijama donošenja odluka (Srbija br. 1);
170. Izraditi i usvojiti novi akcioni plan o zaštiti djece, uključujući mjere za djecu bez roditeljskog staranja, djecu s invaliditetom i maloljetničku pravdu širom zemlje (Slovačka br. 3);
171. Preduzeti efikasne mjere s ciljem osiguranja prava djece na osnovu Konvencije o zaštiti prava djeteta i Fakultativnog protokola za svu djecu u Bosni i Hercegovini (Slovenija br. 1);
172. Proširiti i pojačati realizaciju Akcionog plana za djetinjstvo, 2015-2019, s ciljem nastavka jačanja sveobuhvatne pažnje i zaštite prava djece i adolescenata (Kuba br. 1);
173. Pojačati napore na zaštiti prava djeteta, posebno djece s invaliditetom, kao dijela kontinuirane realizacije nacionalnog plana u tom pogledu (Egipat, br. 3);
174. Realizovati Akcioni plan za djecu imajući u vidu posebne potrebe ranjive djece (Sveta Stolica, br. 1);
175. Nastaviti sa naporima na sprečavanju nasilja nad djecom, razdvajanja porodica i maloljetničkog prestupništva (Alžir, br. 2);
176. Pojačati zaštitu dječijih prava i poboljšati primjenu regulatornih okvira, posebno koji se odnose na zdravlje, dječiji rad i borbu protiv nasilja nad djecom (Indonezija, br. 1);
177. Usvojiti zakone u cijeloj zemlji koji zabranjuju praksu tjelesnog kažnjavanja djece u svim sredinama kao i usklađivanje krivičnog

zakonodavstva za zaštitu djece od seksualnog zlostavljanja (Portugal br. 2);

178. Nastaviti s naporima na reformi sektora pravde i omogućiti usvajanje novog zakonodavstva (Angola, br. 1);

Tema: Specifične osobe ili grupe

179. Realizovati globalnu strategiju za uključivanje učenika s invaliditetom u obrazovanje (Alžir, br. 1);

180. Uskladiti domaće zakonodavstvo s UN-ovom Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom, uključujući usvajanjem usklađenog pojma invalidnosti i zakonskih mjera za borbu protiv diskriminacije na osnovu invaliditeta (Brazil br. 2);

181. Proširiti inkluzivnost i pojačati zaštitu prava osoba s invaliditetom i drugih osoba koje pripadaju ranjivim društvenim grupama (Bugarska, br. 1);

182. Osigurati da se žene, djeca, osobe s invaliditetom na smislen način uključe u izradu zakonodavstva, politika i programa o klimatskim promjenama i smanjenju rizika od katastrofa (Fidži, br. 3);

183. Izraditi nacionalni akcioni plan za prava osoba s invaliditetom, s jasnim vremenskim okvirom i budžetom za realizaciju, te uskladiti sve zakone i propise kako bi se osigurao jednak tretman osoba s invaliditetom na cijeloj teritoriji, bez obzira na uzrok invaliditeta, i da prava djece s invaliditetom dodatno budu zaštićena na svim nivoima, kao što je ranije preporučeno (Finska br. 2);

184. Preduzeti mjere za primjenu Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom, posebno pravo na inkluzivno obrazovanje (Njemačka br. 1);

185. Pojačati dalje napore na osiguravanju uživanja svih prava ranjivih osoba, posebno osoba sa invaliditetom i marginalizovanih zajednica (Indija br. 3);

186. Raditi na sistematičnijoj primjeni postojećeg zakonodavstva kojim se zabranjuje diskriminacija, posebno osiguravajući inkluziju osoba s invaliditetom (Izrael br. 1);

187. Nastaviti osiguravati podsticajno okruženje za djecu sa smetnjama u razvoju na svim poljima (Crna Gora, br. 1);

188. Nastaviti sa naporima na uklanjanju prepreka za djecu sa poteškoćama, posebno u obrazovanju i zdravstvu (Mijanmar br. 3);

189. Nastaviti napore na jačanju prava osoba s invaliditetom (Tunis, br. 2);

190. Nastaviti preduzimati mjere za realizaciju strategija za unapređenje prava i statusa osoba sa invaliditetom (Pakistan, br. 2);

191. Povećati napore kako bi se osigurao pristup kvalitetnom i inkluzivnom obrazovanju djece s invaliditetom (Republika Moldavija, br. 2);

192. Olakšati pristup zdravstvenoj zaštiti raseljenim osobama, povratnicima i osobama sa invaliditetom (Senegal br. 2);

Tema: Specifične osobe ili grupe

193. Izvršiti potrebne ustavne promjene da se zaustavi diskriminacija manjina u ostvarivanju njihovog prava na puno političko učešće (Australija br. 3);

194. Nastaviti slijediti svoje mjere politike za zaštitu prava nacionalnih manjina (Kina br. 2);

195. Nastaviti sa proaktivnim pristupom integraciji romske manjine, kao i promocijom njihovih prava (Crna Gora, br. 2);

196. Pojačati napore na zaštiti i promociji prava manjina i drugih ranjivih grupa povećanjem pristupa zdravstvenim i drugim uslugama (Nepal, br. 2);

197. Ukloniti prepreke koje onemogućavaju nacionalne manjine da efikasno ostvare svoja politička prava i Ustav uskladiti s Evropskom konvencijom o ljudskim pravima (Norveška, br. 3);

198. Razmotriti mogućnost reforme izbornog sistema kako bi se omogućilo učešće nacionalnih manjina, posebno Roma, i osigurati stvarnu ravnopravnu zastupljenost konstitutivnih naroda (Peru, br. 1);

199. Nastaviti sa podizanjem svijesti o potrebama romske populacije, posebno djece i žena, i uspostaviti adekvatan sistem koji omogućava njihovu socijalnu i obrazovnu uključenost (Poljska, br. 1);

200. Izmijeniti i dopuniti sve potrebne zakone za izvršenje obavezujućih međunarodnih odluka koja se odnose na etničku diskriminaciju nacionalnih manjina u političkom učešću (Poljska, br. 2);

Tema: I

201. Preduzeti odgovarajuće mjere da se izbeglicama i migrantima omogući efikasan pristup međunarodnoj zaštiti u skladu sa međunarodnim standardima (Avganistan, br. 1);

202. Osigurati humane i zakonite uslove zatvora i smještaja migranata, uključujući primjenu odgovarajućih postupaka, mehanizama nadzora i efikasne koordinacije unutar vlade, posebno za sprečavanje trgovine i zlostavljanja žena i djevojčica (Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Sjeverne Irske, br. 3);

203. Uložite najveće napore u vezi sa situacijom migranata i tražioca azila, poboljšavajući uslove prijema i, posebno, zabranjujući lišavanje slobode maloljetnika bez pratnje i osiguravajući im pristup obrazovanju i zdravstvenim uslugama (Urugvaj, br. 4);

204. Promovisati stabilan društveni i ekonomski razvoj koji uzima u obzir kulturne, socijalne i duhovne potrebe stanovništva, tako da se ograničava

pojava migracije, a istovremeno podstiče povratak izbjeglica i prognanika (Sveta Stolica, br. 4);

205. Poboljšati uslove prijema za povećane stambene kapacitete tražioca azila i migranata, uključujući stanovanje koje će pružiti zaštitu ranjivim kategorijama (Honduras, br. 1);

206. Izjednačiti uslove u dijelovima zemlje u kojima žive raseljena lica i povratnici nakon rata, kao što su posjedovanje imovine i efikasan pristup obrazovanju, u skladu s Ustavom Bosne i Hercegovine i Evropskom konvencijom o ljudskim pravima (Turska, br. 1);

Tema: Y

207. Preduzeti mjere kako bi se osiguralo da sva djeca rođena u zemlji budu evidentirana na rođenju, kako bi se spriječila apatridija i da bi imala pristup kvalitetnom obrazovanju na ravnopravnoj i nediskriminatorskoj osnovi, bez obzira na etničku pripadnost (Brazil, br. 1);